

KOŞULLU SALIVERİLME KARARININ GERİ ALINMASI*

Withdrawal Of Conditional Release

Dr. Öğr. Üyesi Hakan Gündüz**

ÖZET

Ceza adalet sistemini tamamlayan, cezanın özel önleme amacına hizmet eden ve infaz sırasında cezanın bireyselleştirilmesini sağlayan bir infaz kurumu olan koşullu saliverilme, cezaevinde bulunduğu süreyi iyi halli geçirmesi nedeniyle ıslah olduğu düşünülen hükümlünün yeniden topluma kazandırılması aracıdır. Belirlenen denetim süresini yükümlülüklerine uygun ve iyi hâlli olarak geçiren hükümlünün cezası infaz edilmiş sayılır. Bunun aksine, koşullu saliverilen hükümlünün, denetim süresi içinde işlediği kasıtlı suçtan hapis cezasına mahkûm olması veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu saliverilme kararı geri alınır. Bu durumda hükümlünün; sonraki suçu işlediği ta-

* Bu makalede yer alan alt başlıklardan “(III) A. Hükümlünün Hapis Cezası Gerektiren Kasıtlı Bir Suç İşlemesi Durumunda” başlıklı kısım, Yazarın 27-29 Mayıs 2021 tarihleri arasında 7. Uluslararası Hukuk Sempozyumu’nda (Asoscongres) “Hapis Cezasını Gerektiren Kasıtlı Suç İşlenmesi Nedeniyle Koşullu Saliverilme Kararının Geri Alınması” başlığı ile yapılan sözlü bildiri metninin kapsamı ve içeriği genişletilmiş/geliştirilmiş, makale formuna getirilmiş halini ihtiva etmektedir.

** Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, ORCID ID: 0000-0002-2437-8329, E-mail: hakan.gunduz@hku.edu.tr

rihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek şartıyla, sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin, yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde ise, yükümlülüklerine uymamakta ısrar ettiği tarih ile hak ederek salıverilme tarihi arasındaki süreyi geçmemek şartıyla ihlalin niteliğine göre infaz hakimince takdir edilecek bir sürenin, infaz kurumunda çektirilmesine karar verilecektir.

Anahtar kelimeler: Koşullu salıverilme, geri alma, hapis cezası, denetimli serbestlik, hak ederek salıverilme.

ABSTRACT

Conditional release, which is a penitentiary institution that completes the criminal justice system, serves the purpose of special prevention and ensures the individualization of the sentence during execution, is a means of reintegrating the convict who is considered to have been reformed due to his good behavior in prison. The sentence of the convict who has passed the determined inspection period in accordance with his obligations and in good behavior is deemed to have been executed. On the contrary, if the convict who has been released on probation commits an intentional crime that requires a prison sentence during the probation period, or if he insists on not complying with the obligations imposed on him despite the warning of the execution judge, the decision for conditional release is withdrawn. In case the conditional release decision is withdrawn, the convict; Provided that starting from the date of committing the next offense and not exceeding the date of meritorious release, the term of imprisonment for each subsequent offense is doubled, in case of breach of obligations, a period to be determined according to the nature of the violation, provided that it does not exceed the period between the date of failure to comply with these obligations and the date of deserving release It is decided that the period of time is taken in the penitentiary institution.

Key Words: Conditional release, withdrawn, imprisonment, probation, deserving release

GİRİŞ

Ceza adalet sistemini tamamlayan, cezanın özel önleme amacına hizmet eden ve infaz sırasında cezanın bireyselleştirilmesini sağlayan bir infaz kurumu olan koşullu salıverilme, cezaevinde bulunduğu süreyi iyi halli geçirmesi nedeniyle ıslah olduğu düşünülen hükümlünün ödüllendirilmesinin, bu kapsamda sosyalleşmesinin ve yeniden topluma kazandırılmasının aracıdır¹. Hükümlünün, ceza süresi dolmadan serbest bırakılmasını ifade eden koşullu salıverilme kararı ile cezanın infazı tamamlanmış sayılmaz; iyi halli hükümlünün yeniden topluma kazandırılması için cezasının geri kalanını toplumsal hayata dahil olarak tamamlaması amaçlanır². Böylece, hükümlünün iyi halli olmasına karşılık koşullu salıverilmesi suretiyle cezanın şiddetinin azaltılması sağlanmış olur³. Salıverilmenin koşullu olmasının nedeni; kalan ceza süresi içinde hükümlünün hapis cezasını gerektiren kasıtlı suç işlememesi ve bazı yükümlülöklere uyması şartıdır⁴. Hapis cezası infaz kurumunda infaz edilen hükümlü ile koşullu salıverilen hükümlü arasında hukuki durumları bakımından bir fark bulunmamaktadır⁵. Koşullu salıverilme, ceza süresinin değişmesi anlamına gelmemekte, aksine bir infaz yöntemi olarak cezanın infazını tamamlayan bir özellik arz etmektedir⁶. Koşullu salıverilme ile cezanın infaz kurumunda çektilrilmesine ara verilmekte, hükümlü koşullara uyduğu takdirde

¹ ÖZBEK, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2020, s. 352; AKBULUT, Berrin, Türk Ceza Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 2019, s. 856; CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 9. Baskı, İstanbul, 2016, s. 660.

² AKBULUT, İlhan, “Şartla Tahliye”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LV, 1996, s. 174; ÖZBEK, s. 352; AKBULUT, Berrin, s. 856.

³ KAFES, Veli, TCK Öntasarıları ve İçtihatlar Işığında Hukukumuzda Şartla Salıverme ve Uygulamada Sorunlar, 1. Baskı, Ankara, 1998, s. 8-9.

⁴ ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAŞIZ, Pınar, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, 2020, s. 761; ÖZBEK, s. 352.

⁵ KAFES, s. 9.

⁶ KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13 Baskı, Ankara, 2020, s. 608; AKBULUT, İlhan, s. 173.

ceza infaz edilmiş sayılmakta; aksi durumda ise cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilmektedir⁷.

Hapis cezasının bireyselleştirme araçlarından biri olan koşullu salıverilme kurumu sayesinde, hükümlü ceza süresi dolmadan hürriyetine kavuşacağı beklentisiyle infaz kurumunda uygulanan topluma yeniden kazandırma programının gereklerine uygun davranır; bu durum hükümlüyü iyi halli olmaya teşvik eder⁸.

Koşullu salıverilen hükümlü, cezasının geri kalanını toplumsal hayata dahil olarak çekerken, hapis cezası gerektiren kasıtlı bir suç işlemez ve kendisine yüklenen yükümlülüklerle uygun davranırsa, cezasının infazı tamamlanmış sayılacak ve hükümlü ile Devlet arasındaki cezalandırma ilişkisi sona erecektir⁹. Aksi durumda ise koşullu salıverilme kararı geri alınacak ve Kanun'da öngörülen şartlar dahilinde hükümlü yeniden infaz kurumuna konulacaktır.

14.4.2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da (CGTİHK) önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden önemli bir kısmı da Kanun'un "*Koşullu salıverilme*" başlıklı 107. maddesindeki düzenlemelere ilişkindir. Özellikle, 107. maddenin 13. fıkrasında yer alan denetim süresi içerisinde hapis cezası gerektiren kasıtlı suç işlenmesi nedeniyle, koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde, denetim süresinin kalan kısmına uygulanacak hükümlerde önemli bir değişiklik yapılmıştır. Bu nedenle, yapılan değişiklikler çerçevesinde koşullu salıverilme kararının geri alınması konusunu incelemenin teori ve uygulama açısından faydalı olacağını değerlendirerek bu çalışmayı kaleme aldık.

Çalışmamızda, koşullu salıverilmenin şartları, usulü ve koşullu salıverilen hükümlüye uygulanacak denetimli serbestlik tedbirinin genel hatlarıyla incelenmesinin ardından, koşullu salıverilme kararı

⁷ CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 660.

⁸ ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara, 2020, s. 796.

⁹ DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara, 2020, s. 717.

nın geri alınmasının şartları ile usulü incelenecek ve son olarak koşullu salıverilme kararı geri alınan hükümlünün kalan cezasının infazı konusu ele alınacaktır.

I. KOŞULLU SALIVERİLME KARARI VERİLMESİ

A. Koşullu Salıverme Kararı Verilmesinin Şartları

Koşullu salıvermenin biri objektif diğeri sübjektif olmak üzere iki koşulu bulunmaktadır. Objektif koşul, hükümlünün cezasının bir kısmının infaz kurumunda çektirilmiş olması; sübjektif koşul ise hükümlünün infaz kurumunda bulunduğu süreyi iyi halli olarak geçirmiş olmasıdır.

1. Hükmedilen Cezanın Bir Kısımının İnfaz Kurumunda Çektirilmiş Olması

Hükümlünün, koşullu salıverilmeden yararlanabilmesinin ilk koşulu hükmedilen cezanın belli bir miktarını infaz kurumunda geçirmiş olmasıdır. Hükümlünün cezasının ne kadar süre ile infaz kurumunda çektirilmiş olması gerektiği 5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının yarısını¹⁰ infaz kurumunda çektikleri takdirde, kural olarak koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Bununla birlikte, birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzaltı, birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuz, bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzaltı, bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına

¹⁰ Süreli hapis cezaları açısından ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre hükmedilen hapis cezasının "üçte ikisi" iken 14.04.2020 tarihli 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 48. maddesiyle yapılan değişiklikle bu süre "yarısına" indirilmiştir.

mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz, birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla yirmisekiz yıl infaz kurumunda cezaları infaz edildikten sonra koşullu salıverilebilirler.

5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında, koşullu salıvermede infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre açısından genel kural konulduktan sonra, aynı maddede bazı suçlar açısından bu kurala istisna getirilmiş ve infaz kurumunda hükümlünün geçirilmesi gereken süre daha uzun olarak belirlenmiştir¹¹. 3713 sayılı

- ¹¹ 5275 sayılı CGTİHK m. 107/2: "...Ancak, Türk Ceza Kanununun;
- a) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82 ve 83) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
- b) Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan (madde 87, fıkra iki, bent d) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
- c) İşkence suçundan (madde 94 ve 95) ve eziyet suçundan (madde 96) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
- d) Cinsel saldırı (madde 102, ikinci fıkra hariç), reşit olmayanla cinsel ilişki (madde 104, ikinci ve üçüncü fıkra hariç) ve cinsel taciz (madde 105) suçlarından süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
- e) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan (madde 102, 103, 104 ve 105) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,
- f) Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlardan (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,
- g) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,
- h) Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarından (madde 326 ilâ 339) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar, cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Ayrıca, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olan çocuklar ile 1/1/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır."
- 5275 sayılı CGTİHK m. 107/4: "(4) Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. (Ek cümle:14/4/2020-7242/48 md.) Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır. Ancak, bu süreler:
- a) Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kırk,
- b) Birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzdört,
- c) Bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla kırk,

Terörle Mücadele Kanunu'nun 17. maddesinde de 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinde infaz kurumunda çektirilecek süre açısından getirilen genel kurala istisna teşkil eden bir düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre; Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 5275 sayılı Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ile 108. maddesi hükümleri uygulanacak; ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanacaktır.

Hükmedilen hapis cezasının belirli bir kısmını infaz kurumunda iyi halli olarak geçiren hükümlülerin koşullu salıverilmeden yararlanması kural olmakla birlikte, bazı suçlardan hükümlü olanlar açısından Kanun Koyucu koşullu salıverme hükümlerinin uygulanmaması yönünde irade sergileyebilmektedir. Bu yöndeki düzenlemelerin ilki 5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 16. fıkrasında yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre; *"5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, 'Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar' başlıklı Dördüncü Bölüm, 'Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar' başlıklı Beşinci Bölüm, 'Milli Savunmaya Karşı Suçlar' başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz."* Bu yöndeki diğer bir düzenleme ise 5275 sayılı Kanun'un Geçici 2. maddesinde yer alan *"14.7.2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla; ölüm cezaları, müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları, koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz. Bunlar hakkında, ağırlaştırılmış*

d) Bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzdört,

e) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuziki, Yıldır."

müebbet ağır hapis cezası, hayatı boyunca devam eder.” şeklindeki hükümdür. Belirtilen hususla ilgili son düzenleme ise, 3713 sayılı Kanun’un 17. maddesinin 3. ve 4. fıkralarında yer alan; “Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla saliverilmeden yararlanamazlar. Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suçu işlemeleri halinde, şartla saliverilmeden yararlanamazlar.” şeklindeki düzenlemedir.

2. Hükümlünün İyi Halli Olduğunun Tespit Edilmiş Olması

Koşullu saliverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurum-daki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir. Hükümlünün infaz kurumunda kaldığı süre zarfında iyi halli olması; serbest bırakıldığında tekrar suç işlemeyeceğinin karinesini teşkil etmektedir. Bu nedenle, iyi halin tespiti ile bağlantılı olarak hükümlünün işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyup duymadığı, serbest bırakıldığında suç işlemeye meyil edip etmeyeceği hususları araştırılmalıdır¹². Zira, belirtilen hususlar dikkate alınmaksızın Kanun’da öngörülen süreleri infaz kurumunda geçiren tüm hükümlülerin otomatik olarak koşullu saliverilmesi, bu kurumun öngörülüş amacıyla bağdaşmayacaktır.

Hükümlünün iyi halli olup olmadığının ne şekilde tespit edileceği 5275 sayılı CGTİHK’nun 89. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin 7242 sayılı Kanun’un 36. maddesi ile değiştirilmeden önceki hali¹³ “*iyi halin tespiti*” açısından yüzeysel ifadeler içermekte iken, değişiklikten sonraki halinin ayrıntılı, objektif ve hükümlünün cezaevinde kaldığı süreyi kapsayacak şekilde süreklilik arz eden değerlendirme kriterleri içerdiğini söyleyebiliriz. Bu düzenlemeyle koşullu saliveril-

¹² ÖZGENÇ, s. 811.

¹³ “Hükümlünün, Kanunun 107 nci maddesinde öngörülen süreleri, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara içtenlikle uyarak, haklarını iyi niyetle kullanarak, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirerek geçirmiş ve uygulanan iyileştirme programlarına göre de toplumla bütünleşmeye hazır olduğunun disiplin kurulunun görüşü alınarak idare kurulunca saptanmış bulunması gerekir.”

menin örtülü bir af olarak uygulanması önlenmek istenmiştir¹⁴. Oluşturulan sistem uygulamaya taşındığı takdirde koşullu salıverilme kurumu otomatik olarak uygulanan bir kurum olmaktan çıkıp Kanun'da öngörülme amacına uygun bir hale gelecektir¹⁵.

Düzenlemenin mevcut haline göre; hükümlü, ceza infaz kurumlarında bulunduğu tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur.

Bu değerlendirmede, infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezaları dikkate alınır.

Toplam on yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanlar hakkında yapılacak koşullu salıverilmeye ilişkin değerlendirmelerde idare ve gözlem kuruluna Cumhuriyet başsavcısı veya belirleyeceği bir Cumhuriyet savcısı başkanlık eder. Ayrıca, idare ve gözlem kuruluna Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenen bir izleme kurulu üyesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı il veya ilçe müdürlükleri tarafından belirlenen birer uzman kişi katılır.

¹⁴ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ, s. 764; ÖZBEK, s. 363.

¹⁵ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 620.

B. Koşullu Salıverilme Kararı Verilmesinin Usulü

Koşullu salıverilme kararı infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimi tarafından verilecektir¹⁶.

Koşullu salıverilme kararı verilmesi için hükümlünün talebine ihtiyaç bulunmadığından, hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında ceza infaz kurumu idaresi tarafından hazırlanan iyi halin tespit ve değerlendirilmesine ilişkin gerekçeli rapor, infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimliğine verilir. İnfaz hâkimi, bu raporu uygun bulursa hükümlünün koşullu salıverilmesine dosya üzerinden karar verir; raporu uygun bulmadığı takdirde gerekçesini kararında gösterir. Bu kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir¹⁷.

İnfaz hâkiminin kararlarına karşı hükümlü veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren yedi gün içinde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. İtiraz, infaz hakimliğinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine yapılır¹⁸.

C. Koşullu Salıverilen Hükümlüye Uygulanacak Denetimli Serbestlik Tedbiri

Koşullu salıverilen hükümlü, bu dönemde denetim süresine tabi tutulur. Denetim süresi infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre kadardır. Ancak süreli hapislerde hak ederek tahliye tarihini geçemez¹⁹. Koşullu salıverilmesi için cezasının yarısını infaz kurumunda

¹⁶ 5275 sayılı CGTİHK'nun 107/11. maddesinin 7242 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle değiştirilmeden önceki haline göre, koşullu salıverilme kararını verme görevi hüküm veren mahkemeye ait iken, söz konusu Kanun değişikliği ile koşullu salıverilme kararını verme görevinin infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hakimine ait olduğu düzenlenmiştir.

¹⁷ 5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 11. fıkrası.

¹⁸ 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu m. 6.

¹⁹ 5275 sayılı CGTİHK m. 107/6; bu fıkra da yer alan "Denetim süresi infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin yarısı kadardır." ifadesi 14.04.2020 tarihli 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 48. maddesiyle yapılan değişiklikle "Denetim süresi infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre kadardır." şeklinde değiştirilmiştir.

çekmesi gereken bir hükümlünün, örneğin dolandırıcılık suçundan 6 yıl hapis cezasına mahkûm edilen bir kişinin cezasının yarısı olan 3 yılı cezaevinde çekip koşullu salıverilmesi durumunda denetim süresi infaz kurumunda geçirdiği süre kadar, yani 3 yıl olacaktır. Ancak, koşullu salıverilmesi için cezasının 2/3 veya 3/4'ünü infaz kurumunda geçirmesi gereken bir suçtan hükümlü olarak bulunan bir kişi için denetim süresinin cezaevinde geçirdiği süre kadar belirlenmesi yasal olarak mümkün değildir²⁰; zira, Kanun'da yer alan düzenlemeye göre denetim süresi, koşullu salıverilme tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasında kalan süreden daha fazla olamayacaktır.

Koşullu salıverilen hükümlüye denetim süresinde uygulanacak denetimli serbestlik tedbirlerinin neler olduğu 5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 7 ilâ 9. fıkraları arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre; hükümlü, denetim süresinde, infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında, ücret karşılığında çalıştırılabilir. Onsekiz yaşından küçük olan hükümlüler, denetim süresinde eğitimlerine, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir kurumda devam ederler. İnfaz hâkimi, denetim süresinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklar edinebileceği çevrelerden uzak kalması ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya yanında çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek infaz hâkimine verir. İnfaz hâkimi ayrıca, iki yılı geçmemek üzere denetim süresi içinde hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenecek yükümlülöklere tabi tutulmasına karar verebilir.

²⁰ Örneğin; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan verilen 24 yıl hapis cezasının 2/3'ü olan 16 yılı infaz kurumunda geçirip koşullu salıverilen hükümlü, cezaevinde 16 yıl geçirmiş olmakla birlikte, hak ederek tahliye tarihine 8 yıl kaldığı için, denetim süresi hak ederek tahliye tarihini geçemeyecektir.

Bu karar gereğince denetimli serbestlik müdürlüğü, risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hükümlüyü;

a) Belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma,

b) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme,

c) Belirlenen programlara katılma, yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutar. Denetimli serbestlik müdürlüğü hükümlünün risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak yükümlülükleri değiştirebilir.

Aynı maddenin 10. fıkrasına göre; infaz hâkimi, koşullu salıverilen hükümlünün kişiliğini ve topluma uyumdaki başarısını göz önünde bulundurarak; denetim süresinin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan veya herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine karar verebileceği gibi, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına son verebilir veya belirlenen yükümlülükleri denetim süresi içinde kaldırabilir.

Denetim süresi içerisinde denetimli serbestlik tedbirine başvurulması ve bu süre zarfında hükümlüye bazı yükümlülükler yüklenmesinin, koşullu salıverilme kurumunun amacına uygun olduğu ve cezanın toplumsal hayata dahil olarak infaz edildiği denetim süresinde hükümlünün başıboş bırakılmaması açısından yerinde olduğu kanaatindeyiz.

II. KOŞULLU SALIVERİLME KARARININ GERİ ALINMASININ ŞARTLARI VE USULÜ

A. Koşullu Salıverilme Kararının Geri Alınmasının Şartları

Denetim süresini yükümlülüklerine uygun ve iyi hâlli olarak geçiren hükümlünün cezası infaz edilmiş sayılır. Bunun aksine, koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, infaz

hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır²¹.

1. Hükümlünün Hapis Czası Gerektiren Kasıtlı Bir Suç İşlemesi

5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 12. fıkrasında düzenlenen koşullu salıverilme kararının geri alınması hallerinden ilki; hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesidir. Salt bu düzenlemenin kaleme alınış tarzından hareketle, hükümlünün denetim süresi içerisinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı suç işlemesinin yeterli olduğu, mutlaka bu suçtan hapis cezasına mahkûmiyetine ilişkin kesinleşmiş bir hükmün varlığının gerekmediği düşünülebilir²². Ancak, bu düzenlemeyi, aynı maddenin 15. fıkrasında yer alan *“Hükümlü, geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse...”* şeklinde ifade ve ceza hukukunun temel ilkelerinden *“masumiyet karinesi”* ile birlikte değerlendirmek gerekir. Bir kişinin suç işlediğini söyleyebilmek için sadece hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılması ve hatta ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilmesi yeterli değildir; bu kişi hakkında suç işlediğine dair verilecek hükmün olağan kanun yollarının tüketilmesi veya kanun yollarına başvurma sürelerinin sona ermesini müteakip kesinleşmesi gerekir. Aksine bir uygulama ile denetim süresinde hapis cezası gerektiren bir suç işlediği iddiasıyla yargılanan hükümlünün koşullu salıverilme kararının geri alınmasını müteakip tekrar infaz kurumuna konulduktan sonra, hükümlünün beraat etmesi veya davanın düşmesi yahut ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gibi bir durum söz konusu olduğunda, Kanun'un koşullu salıverilme kararının geri alınması ile arzuladığı sonuçtan başka ve hükümlünün mağduriyeti ile sonuçlanan bir durum ortaya çıkacaktır.

²¹ 5275 sayılı CGTİHK m. 107/12, 14.

²² Bu yöndeki görüşler için bkz.: AKKAŞ, Ahmet Hulusi, Koşullu Salıverilme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1-2, 2008, s. 327; GÜR, Gülberk, “Koşullu Salıverilme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof.Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C. 21, 2019, s. 1474-1475.

Bununla birlikte, 5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 15. fıkrasında yer alan *"Hükümlü, geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse..."* ifadesi de; Kanun Koyucunun koşullu salıverilme kararının geri alınması için, hükümlünün işlediği sonraki suçtan hapis cezasına mahkumiyetini aradığını göstermektedir. Kanun'un 107. maddesinin 12. ve 15. fıkraları arasında bir çelişki bulunmakla birlikte, bu noktada hükümlü lehine değerlendirme yaparak, koşullu salıverilme kararının geri alınması için hükümlünün sonraki işlediği suçtan hapis cezasına mahkûmiyetine dair kesin hükmü aramak gerekmektedir²³.

Hükümlü denetim süresinde hapis cezası gerektiren kasıtlı suç işlemekle birlikte, hükmedilen kısa süreli hapis cezası, TCK'nın 50. maddesi uyarınca adli para cezasına veya tedbire çevrilmişse, uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbir olduğundan, koşullu salıverilme kararı geri alınmayacaktır²⁴.

Yargıtay'ın konuya ilişkin bir kararında²⁵ da aynı yöndeki görüş şu şekilde ifade edilmiştir: *"5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin*

²³ ÖZGENÇ, s. 820; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 625; ÇAKIR, Kerim, "Hapis Cezasının Koşullu Salıverilme Uygulanarak İnfazı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 685.

²⁴ ÖZBEK, s. 370; ÖZGENÇ, s. 820; AKBULUT, Berrin, 866; DEMİRBAŞ, Genel Hükümler, s. 734; DEMİRBAŞ, Timur, İnfaz Hukuku, 7. Baskı, Ankara, 2020, s. 544; aksi görüş CENTEL/ZAHER/ÇAKMUT, s. 676.

²⁵ Yargıtay 20. CD'nin 11.9.2019 tarihli, E. 2018/6063 ve K. 2019/4450 sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, (erişim tarihi: 8.6.2021).

Yargıtay'ın aynı yöndeki bazı kararları şu şekildedir:

"...hükümlünün deneme süresi içerisinde işlediği mala zarar verme suçundan dolayı adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, dolayısıyla koşullu salıvermenin geri alınamayacağı gözetilmeden, yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmüş olduğundan bahisle 5271 sayılı CMK'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması Dairemizden istenilmiştir. ...Kanun yararına bozma istemine dayanan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın gönderme yazısı, incelenen dosya içeriğine göre yerinde görüldüğünden, .. bozulmasına...", Yargıtay 6. CD'nin 20.11.2015 tarihli, E. 2015/8029 ve K. 2015/45143 sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, (erişim tarihi: 8.6.2021);

"...Sanık hakkında sonuç ceza olarak 6000 TL adli para cezasına hükmedilmesi karşısında, 5275 Sayılı Cezaların ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin 12. fıkrasında düzenlenen "Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine

İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin 12. fıkrasında yer alan 'Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hakim uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.' ve aynı Kanunun anılan maddesinin 15. fıkrasının (a) bendinde yer alan 'Koşullu salıverilme kararının geri alınmasına; Hükümlü geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum edilirse, hükmü veren ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesi tarafından....dosya üzerinden karar verilir' şeklindeki düzenlemeler uyarınca koşullu salıverilme kararının geri alınabilmesi için denetim süresi içerisinde hükümlünün işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olması gerektiği, somut dosya kapsamına göre hükümlünün deneme süresi içerisinde işlediği kasıtlı suçtan dolayı neticeten adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, dolayısıyla koşullu salıverilme kararının geri alınamayacağı gözetilmeden, koşullu salıverilme kararının geri alınmasına karar verilmesi kanuna aykırı olup kanun yararına bozma istemi yerinde görülmiştir."

Denetim süresinde işlediği kasıtlı suçtan verilen hapis cezası ertelenen hükümlünün koşullu salıverilme kararının geri alınmasına karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz²⁶. Çünkü, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) getirdiği yeni sisteme göre erteleme bir infaz rejimidir ve mahkûm edildiği hapis cezası ertelenen hükümlünün cezasının infaz kurumunda çektirilmesinden sarfi nazar edilmekte, belirlenen denetim süresi içerisinde yüklenen yükümlülüklerle uygun davranması ve kasıtlı suç işlememesi halinde cezası infaz edilmiş sa-

yüklenen yükümlülüklerle, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır." hükmüne aykırı olarak sanık hakkında şartla tahliye süresi içinde suç işlediği gerekçesiyle şartla tahliye kararının geri alınması için Cumhuriyet Başsavcılığı'na ihbar müzekkeresi yazılmasına karar verilmesi, ... Yasaya aykırı, Cumhuriyet savcısının temyiz itirazları bu sebeple yerinde olduğundan, hükmün bozulmasına...", Yargıtay 10. CD'nin 9.5.2017 tarihli, E. 2013/4426 ve K. 2017/1791 sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, (erişim tarihi: 8.6.2021).

²⁶ Aynı yönde AKKAŞ, s. 327; CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 676.

yılmaktadır²⁷. Bununla birlikte, 5237 sayılı TCK'nın 51. maddesine göre; erteleme kararı verilebilmesi için aranan şartlardan biri; kişinin *"daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması"*dır. Hükümlünün koşullu salıverildiği suçtan verilen hüküm; kasıtlı bir suçtan üç ay veya daha az hapis cezasına ilişkinse yahut taksirli suçtan verilen hapis cezasına ilişkinse, denetim süresinde işlenen suçtan dolayı erteleme kararı verilebilecek, bunun dışında kalan durumlarda erteleme kararı verilemeyecektir. Bu nedenle, denetim süresinde işlenen suçtan dolayı ertelenen hapis cezası nedeniyle koşullu salıverilme kararının geri alınmasının uygulamada nadiren karşılaşılabilecek bir durum olduğuna işaret etmek gerekir.

Denetim süresinde işlediği kasıtlı suçtan verilen hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümlünün koşullu salıverilme kararı geri alınamaz. Zira, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 231. maddesinde düzenlenmiş olan ve sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden hükmün açıklanmasının geri bırakılması, esas itibarıyla bünyesinde iki karar barındıran bir kurumdur. İlk karar teknik anlamda hüküm sayılan, ancak açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle hukuken varlık kazanamayan, bu nedenle hüküm ifade etmeyen, koşullara uyulması hâlinde düşme hükmüne dönüşecek, koşullara uyulmaması hâlinde ise varlık kazanacak olan mahkûmiyet hükmü; ikinci karar ise, bu mahkûmiyet hükmünün üzerine inşa edilen ve önceki hükmün varlık kazanmasını engelleyen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır. Bu ikinci kararın en temel ve belirgin özelliği, varlığı devam ettiği sürece, mahkûmiyet hükmünün hukuken sonuç doğurma özelliği kazanamamasıdır²⁸. Yapılan yargılama sonucunda

²⁷ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 597.

²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.: YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2017, s. 808-820; ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 6. Baskı, Ankara, 2017, s. 192-203; CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku. 13. Baskı, İstanbul, 2016, s. 779-790; ÖZTÜRK, Bahri (Editör), Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku,

mahkeme sanığın yüklenen suçu işlediğini sabit görerek mahkûmiyet hükmü kurmakta, ancak, bu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermektedir. Bu durumda, dava derdest olmaya ve hakkında hüküm verilmiş olan kişi, henüz hüküm kesinleşmediği için sanık sıfatını taşımaya devam etmektedir²⁹. Bu nedenle denetim süresinde işlediği hapis cezası gerektiren kasıtlı suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen kişi hakkında koşullu salıverilme kararının geri alınmasına karar verilemeyecektir. Ancak, hükümlünün, denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülöklere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar ve bu hapis cezasına ilişkin hüküm kesinleşirse, koşullu salıverilme kararı geri alınabilecektir. Bununla birlikte, 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesine göre; hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmesi için aranan şartlardan biri; kişinin *“daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması”*dır. Hükümlünün koşullu salıverildiği hüküm; taksirli suçtan verilen hapis cezasına ilişkinse, denetim süresinde işlenen suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilecek - uzlaşma hükümleri saklı kalmak üzere³⁰- bunun dışında kalan durumlarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyecektir. Bu nedenle, koşullu salıverilmeye ilişkin denetim süresinde işlenen suçtan dolayı hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin uygulamada sık karşılaşılmayacak bir durum olduğuna işaret

10. Baskı, Ankara, 2016, s. 630-640; ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAŞIZ, Pınar/ TEPE, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2017, s. 796-806.

²⁹ ÖZGENÇ, s. 738.

³⁰ CMK'nın 254. maddesinin 2. fıkrasına göre: *“Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini defaten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde; sanık hakkında, 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir...”*

Söz konusu düzenlemeye göre, koşullu salıverilen hükümlünün denetim süresinde işlediği uzlaşma kapsamında kalan ve hapis cezası gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı tarafların vardıkları anlaşma çerçevesinde edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecek ve bu durumda da koşullu salıverilme kararı geri alınamayacaktır.

etmek gerekir. Ancak, mahkeme daha önce kasıtlı bir suç işlemiş kişi hakkında hatalı olarak, başka bir deyişle yasal şartları mevcut değilken hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı vermiş ve bu karar kesinleşmişse, koşullu salıverilme kararının geri alınıp alınamayacağı sorusu akla gelebilir. Kanaatimizce, bu durumda koşullu salıverilme kararının geri alınmaması gerekir. Zira, bu kararın hatalı verilmiş olması hukuk alemindeki varlığını ortadan kaldırmaz. Ancak, olağanüstü kanun yollarından “*kanun yararına bozma*”³¹ yoluna başvuru olarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kanun yararına bozulması durumunda, ilgili mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucunda verilecek hapis cezası kesinleştikten sonra koşullu salıverilme kararı geri alınabilecektir.

Denetim süresi içerisinde işlenen kasıtlı suçtan verilen hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmünün mutlaka denetim süresinde kesinleşmesi gerekmez; önemli olan hükümlünün denetim süresinde bu suçu işlemiş olmasıdır³². Bu husus, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 8.6.1970 tarihli, E. 1969/9 ve K. 1970/4 sayılı kararında; “*...Şartla salıverilen hükümlülerin meşruten tahliye tarihi ile bihakkın tahliye edilmeleri icap eden tarih arasında şahsı hürriyeti bağlayıcı cezayımüstelzim kasıtlı bir cürüm işlemeleri halinde TCK.nun 17 nci maddesi gereğince meşruten tahliye kararının geri alınması gerektiğine, ikinci cürmün, birinci cürme ait ceza müddeti (hükümde yazılı müddet) dolmadan işlenmiş olması yeter olup, cezanın verilip kesinleşmesinin bu süre içinde gerçekleşmiş olmasının şart bulunmadığına..*” şeklinde ifade edilmiştir³³.

Kanun’un 107. maddenin 12. fıkrasındaki “*Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç*

³¹ CMK m. 309: “(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.”

³² DEMİRBAŞ, İnfaz Hukuku, s. 544; DEMİRBAŞ, Genel Hükümler, s. 733; ÖZGENÇ, s. 821; AKBULUT, Berrin, 866; CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 676; KAFES, s. 76.

³³ www.kazanci.com.tr, (erişim tarihi: 8.6.2021).

işlemesi...” ifadesinden de rahatlıkla aynı sonuca varmak mümkündür. Ülkemizde yargılamaların uzun sürede sonuçlanabildiği de göz önünde bulundurulduğunda, koşullu salıverilme kararının geri alınması için, işlenen kasıtlı suçtan verilen hükmün denetim süresinde kesinleşmesini aramak, koşullu salıverilme kararının geri alınmasını fiilen imkânsız hale getirecektir.

Hükümlünün denetim süresinde işlediği kasıtlı suç genel af kapsamına girmişse, hükmolunan ceza bütün neticeleri ile ortadan kalkacağından³⁴ koşullu salıverilme kararının geri alınmaması gerekir; ancak, özel af bu şekilde bir hukuki sonuç doğurmadığından³⁵, denetim süresinde işlenen kasıtlı suç özel af kapsamına girse dahi koşullu salıverilme kararının geri alınması gerekir³⁶.

2. Hükümlünün Denetim Süresinde Kendisine Yüklenen Yükümlülüklerle, İnfaz Hâkiminin Uyarısına Rağmen, Uymamakta İsrar Etmesi

Koşullu salıverilen hükümlüye denetim süresinde, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmiş ve bu çerçevede 5275 sayılı CGTİHK’nun 107. maddesinde öngörülen yükümlülüklerden bir veya birkaçı yüklenmiş ise, söz konusu yükümlülüklerin infazı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğine³⁷ göre yerine getirilecektir.

Bu Yönetmeliğe göre; hükümlülere yapılacak yazılı veya elektronik tebligatta, tebliğden itibaren on gün içerisinde denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurulması gerektiği belirtilir. Düzenlenen tebligatta, yükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazereti olmadan denetimli serbestlik müdürlüğüne gelmemesi veya hakkında belirlenen yükümlülüklerin gereğini yerine getirme-

³⁴ TCK m. 65/1: “Genel af halinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar.”

³⁵ TCK m. 65/2-3: “Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir. (3) Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir.”

³⁶ KAFES, s. 77.

³⁷ Resmi Gazete tarih ve sayısı: 5.3.2013-28578

mesi halinde, koşullu salıverilme kararının geri alınabileceği hükümlüye bildirilir (m. 40). Hükümlünün kendisine yüklenen yükümlülüklerle uymaması durumunda, infazı yapan Cumhuriyet savcılığı aracılığı ile bu durumun bildirildiği infaz hakiminin yükümlülüklerine uyması yönündeki uyarısı hükümlüye tebliğ edilmesi gerekir. Bu uyarıya rağmen hükümlünün yükümlülüklerine uymamakta ısrar etmesi hâlinde, Denetimli serbestlik müdürlüğünce durumun iletildiği Cumhuriyet savcılığınca koşullu salıverilme kararının geri alınması için infaz hakiminden talepte bulunulur (m. 92).

B. Koşullu Salıverilme Kararının Geri Alınmasının Usulü

Hükümlü, denetim süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse ya da bağlı tutulduğu yükümlülükleri yerine getirmezse hükmü veren ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimliği³⁸, cezaların toplandığı hâller ile hükmün bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmiş olması hâlinde ise 101. maddenin ikinci fıkrasına³⁹ göre belirlenen infaz hâkimliği tarafından koşullu salıverilme kararının geri alınmasına dosya üzerinden karar verilir. Bu kararlara karşı itiraz yolu açıktır⁴⁰.

İnfaz hâkiminin kararlarına karşı itiraz usulünün düzenlendiği 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nun 6. maddesine göre; hükümlü

³⁸ 5275 sayılı CGTİHK'nun 107/15. maddesinin 7242 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle değiştirilmeden önceki haline göre, koşullu salıverilme kararının geri alınmasına karar verme görevi hükmü veren mahkemeye ait iken, söz konusu Kanun değişikliği ile; koşullu salıverilme kararını geri alma görevinin hükmü veren ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimliğine ait olduğu düzenlenmiştir.

³⁹ CGTİHK m. 101/2: "99 uncu madde gereğince cezaların toplanması gerektiğinde bu hususta hüküm verme yetkisi, en fazla cezaya hükmetmiş bulunan mahkemenin bulunduğu yer infaz hâkimliğine, bu durumda birden çok infaz hâkimliği yetkili ise son hükmü vermiş olan mahkemenin bulunduğu yer infaz hâkimliğine aittir. En fazla cezanın;

a) Yargıtay tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilmesi hâlinde Ankara infaz hâkimliğince,

b) Bölge adliye mahkemesi tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilmesi hâlinde bölge adliye mahkemesinin bulunduğu il infaz hâkimliğince,

c) Bölge adliye mahkemesi tarafından duruşma açmak suretiyle verilmesi hâlinde ise hükmü kaldırılan ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimliğince, bu hususta karar verilir."

⁴⁰ 5275 sayılı CGTİHK m. 107/15.

veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, koşullu salıverilme kararının geri alınmasına ilişkin kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde CMK hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. İtiraz, infaz hakimliği-nin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine yapılır.

CGTİHK'nun 107. maddesinin 11. fıkrasına göre; hükümlünün koşullu salıverilmesine infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimi yetkilidir. Yine 107. maddenin 10. fıkrasına göre; denetim süresinin, hükümlüye denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan veya herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine karar verebilecek olan, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını veya belirlenen yükümlülükleri denetim süresi içinde kaldırabilecek olan da infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimidir. Ayrıca, aynı maddenin 12. fıkrasına göre, hükümlü kendisine yüklenen yükümlülüklerle uymazsa onu uyaracak olan da infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimidir. Ancak, 15. fıkra göre; koşullu salıverilme kararının geri alınması kararını *"hükmü veren ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimi"* verebilecektir. Koşullu salıverilme kararının geri alınması kararını verme yetkisinin; infaz sürecinin başından itibaren sürecin içinde olan *"infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimi"* yerine, infaz süreci-ne katılımı olmayan *"hükmü veren ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimi"*nde olmasının yerinde olmadığı kanaatindeyiz⁴¹.

⁴¹ Benzer bir görüş için bkz: ÖZGENÇ, İzzet/SÖZÜER, Adem/KOCA, Mahmut, "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin Değerlendirilmesi", <https://api.hacibayram.edu.tr/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/turkceme-r%28tr-TR%29/i%CC%87nfaz-kanunu-de%C4%9Fi%C5%9Fiklik-teklifi-de%C4%9Ferlendirmesi-%282020.04.06%29.pdf>, s. 8 (erişim tarihi: 6.6.2021).

III. KOŞULLU SALIVERİLME KARARI GERİ ALINDIKTAN SONRA HÜKÜMLÜNÜN KALAN CEZASININ İNFAZI

A. Hükümlünün Hapis Czası Gerektiren Kasıtlı Bir Suç İşlemesi Durumunda

1. Genel Olarak

5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasının 7242 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki haline göre, denetim süresi içerisinde hapis cezası gerektiren kasıtlı suç işlenmesi nedeniyle, koşullu salıverilme kararının geri alınması durumunda, hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten itibaren kalan cezasının infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilmesi gerekir iken⁴²; mevcut haline göre⁴³, hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin ceza infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilmesi gerekecektir. Kanun değişikliğine ilişkin madde gerekçesinde⁴⁴; hükümlü denetim süresi içerisinde çok az hapis cezası alsa dahi sonraki suçu işlediği tarihten hak ederek tahliye tarihine kadar olan sürenin aynen infaz edilmesinin adaletsizliğe neden olması nedeniyle bu düzenlemenin yapıldığı dile getirilmektedir. Ancak, yapılan değişikliğin uygulamada karışıklığa⁴⁵ ve adaletsizliğe neden olabilecek nitelikte olduğunu değerlendiriyoruz⁴⁶. Zira, koşullu salıverilme tarihi ile hak ederek tahliye tarihi arasında uzun bir sürenin bulunduğu ve ikinci suçtan verilen hapis cezasının

⁴² 5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasının 7242 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki haline göre, «Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün;

a) Sonraki suçu işlediği tarihten itibaren kalan cezasının aynen,...Ceza infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.»

⁴³ 5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasının mevcut haline göre, «Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün;

a) Sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin...Ceza infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilir.»

⁴⁴ <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-2762.pdf>, (erişim tarihi: 29.03.2021).

⁴⁵ DEMİRBAŞ, İnfaz Hukuku, s. 540.

⁴⁶ Aynı yönde KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 626.

kısa süreli olduğu durumlarda infazda karışıklığa, tereddüde ve adaletsiz sonuçlara neden olabilecek haller ortaya çıkabilecektir.

Örneğin; kasten öldürme suçundan 24 yıl hapis cezası alan hükümlü, cezasının 2/3'ünü iyi halli olarak çekmesini müteakip verilen koşullu salıverilme kararına istinaden serbest bırakıldıktan 1 yıl sonra hırsızlık suçunu işlese ve yapılan yargılama sonucunda 1 yıl hapis cezası verilse, işlediği bu suçtan dolayı verilen hapis cezası kesinleştikten sonra koşullu salıverilme kararı geri alınacaktır. Hükümlü, denetim süresinin dolacağı hak ederek tahliye tarihine 7 yıl süre varken bu suçu işlemiştir. Sonradan işlediği suçtan verilen hapis cezasını 2 ile çarparsak toplam 2 yıl daha cezaevinde kalması ve sonrasında tahliyesi gerekir. Kasten öldürme suçundan kalan 5 yıl denetim süresinin ve dolayısı ile infaz edilmesi gereken 5 yıl hapis cezasının akıbeti ne olacaktır? Hükümlünün ilk hükümden kalan 5 yıl hapis cezasına ilişkin denetim süresini tahliye edildikten sonra tekrar koşullu salıverilerek geçireceği ileri sürülebilirse de, 5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 13. fıkrasında yer alan *"Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez."* cümlesi buna engeldir. Denetim süresinde işlenen suçtan verilen hapis cezasının infazına başlanacak olması nedeniyle hükümlünün infaz kurumu dışına çıkamayacağı, bu nedenle hukuki bir problemle karşılaşmayacağı düşünülebilirse de; hükümlü hakkında denetim süresinde işlediği suçtan verilen hapis cezasının TCK m. 51 kapsamında ertelenmesi veya 5275 sayılı CGTİHK m. 17'de düzenlenen *"hükümlünün istemiyle infazın ertelenmesi"* sebeplerine dayanarak cezanın infazının ertelenmesi yahut bu suçtan verilen cezanın özel affa uğraması gibi durumlarda hükümlüyü infaz kurumunda tutmanın hukuki zemini kalmayacaktır. Kaldı ki, hükümlünün denetim süresinde işlediği suçtan verilen hapis cezasının infazı nedeniyle infaz kurumunda tutulmaya devam edilmesi ile koşullu salıverildiği suçtan verilen cezanın infazının tamamlanması, birbirinin yerine ikame edilemeyecek farklı durumlardır.

Diğer bir örnek üzerinden tam tersi durumu inceleyelim; nitelikli dolandırıcılık suçundan 6 yıl hapis cezası alan hükümlü, cezasının

1/2'sini iyi halli olarak çekmesini müteakip verilen koşullu salıverilme kararına istinaden serbest bırakıldıktan 1 yıl sonra işlediği hırsızlık suçundan verilen 1 yıl hapis cezası kesinleştikten sonra koşullu salıverilme kararı geri alınacaktır. Hükümlü, hak ederek tahliye tarihine 2 yıl süre varken bu suçu işlemiştir. Sonradan işlediği suçtan verilen hapis cezasını 2 ile çarparsak toplam 2 yıl daha cezaevinde kalması ve hak ederek tahliye tarihine kadar olan 2 yıllık süreyi cezaevinde tamamlayan hükümlünün tahliyesi gerekir. Bu örnekte, hükümlünün infazı tamamlandığı için, hukuki bir problem söz konusu değildir.

2. Sorun Alanları⁴⁷

Yeni sistem, koşullu salıverilme ile hak ederek salıverilme tarihi arasında uzun süre bulunan hükümlülerin, denetim süresi içinde cezası hafif bir suç işlemeleri durumunda, eski sisteme göre çok daha lehlerine sonuç doğurmakta; bu durum koşullu salıverilme ile hak ederek salıverilme tarihi arasında kısa süre bulunan, başka bir deyişle koşullu salıverilmelerine neden olan suçun cezası daha hafif olan hükümlülerin aleyhine ve adaletsiz bir sonuç doğurmaktadır.

Koşullu salıverildikten sonra işlenen suçun hangi suç olacağı, koşullu salıverilme kararı geri alındıktan sonra hükümlünün ne kadar süreyle cezaevinde kalacağı tesadüflere bağlı olarak değişkenlik ve belirsizlik gösterecektir.

Koşullu salıverilme kararı geri alınıp sonradan işlediği hafif suçtan verilen hapis cezasının iki katı süreyi cezaevinde geçiren hükümlü tahliye edildikten sonra (varsa) hak ederek tahliye tarihine kadar olan denetim süresinin infaz hukuku açısından akıbeti meçhuldür. Zira, 5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasında yer alan *"Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez."* şeklindeki düzenle-

⁴⁷ Bu başlık altında yapılan tespit ve değerlendirmelere benzer görüş ve değerlendirmeler için bkz. ÜZÜLMEZ/KOCA, s. 627-628; YENİDÜNYA, Caner, "Yeni İnfaz Düzenlemeleri Işığında Koşullu Salıverme, Hükümlülerin Açık Cezaevine Ayrılması ve Denetimli Serbestlik", <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/yeni-infaz-duzenlemeleri.pdf>, (erişim tarihi: 29.3.2021).

me nedeniyle, hükümlü hakkında yeniden koşullu salıverilme kararının verilmemesi gerekir.

Koşullu salıverilme kararının “kısmen” geri alınması kararı verilmesi mümkün olmadığına ve tekrar koşullu salıverilme kararı verilemeyeceğine göre, hükümlü tahliye edildikten sonra (varsa) hak ederek tahliye tarihine kadar olan sürenin infaz edilememesi, hükümlünün fiilen bu cezanın infazından kurtulması sonucu doğacaktır. Bu da hükümlüler arasında cezanın infazı açısından eşitsizlik yaratması nedeniyle Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen “eşitlik” ilkesine aykırılık teşkil edecektir.

Yukarıda açıklanan hususlarla bağlantılı olarak, hükümlünün infazının ne zaman tamamlanmış sayılacağı, cezanın infazı nedeniyle yoksun bırakılmış haklarına ne zaman kavuşacağı hususlarında da bir belirsizlik ve tereddüt ortaya çıkacaktır.

Hükümlü mükerrirse cezasının infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması gerekecektir. Ancak, yukarıda izah edilen hususlar çerçevesinde hükümlünün cezasının hangi tarihte tamamlandığı noktasında ortaya çıkan muğlaklık nedeniyle, bu durum mükerrirlere infaz tamamlandıktan sonra uygulanacak denetimli serbestlik tedbirinin başlangıç tarihinde de tereddütler doğmasına neden olacaktır.

3. Değerlendirme ve Çözüm Önerileri

Koşullu salıverilmenin, cezanın değişmesini ifade etmediği, aksine bir infaz yöntemi olarak cezanın infazını tamamlayan bir özellik arz ettiği göz önünde bulundurulduğunda, cezasının infazına cezaevi dışında devam eden hükümlünün, suç işlememesi şartına bağlı tanınan bu şansı kullanmayarak hapis cezası gerektiren kasıtlı suç işlemesi nedeniyle, ikinci suçu işlediği tarihten hak ederek salıverilme tarihine kadar olan süreyi cezaevinde geçirmesinin (eski sistemin) daha doğru, yerinde ve hakkaniyete uygun olduğunu değerlendiriyoruz.

Denetim süresi içerisinde işlediği suçtan çok az hapis cezası alan hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten hak ederek salıverilme

tarihine kadar olan sürenin aynen infaz edilmesinin adaletsizliğe yol açacağı ileri sürülerek yeni sistem muhafaza edilecekse, bu durum hükümlünün 2. suçtan verilen hapis cezasının 2 katı süreyle infaz kurumuna konulduktan sonra, denetim süresinin hak ederek salıverilme tarihine kadar kalan kısmına tekabül eden cezasının infazından kurtulması sonucunu da doğurmamalıdır. Bunun için en başta 5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasında yer alan *"Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez."* şeklindeki düzenlemenin yeni sisteme uygun hale getirilmesi gerekir. Örneğin; *"Sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı süre ceza infaz kurumunda aynen çektirilen hükümlünün, hak ederek tahliye tarihine kadar yeniden koşullu salıverilmesine karar verilir."* şeklinde bir düzenleme yapılmasının, koşullu salıverilme kurumunun bünyesine daha uygun olacağını ve uygulamada oluşabilecek tereddütleri gidereceğini değerlendiriyoruz.

B. Yüklenen Yükümlülüklere, İnfaz Hâkiminin Uyarısına Rağmen, Uymamakta Israr Etmesi Durumunda

5275 sayılı CGTİHK'nun 107. maddesinin 13. fıkrasına göre, hükümlünün denetim süresinde yükümlülüklerine aykırı davranması nedeniyle koşullu salıverilme kararı geri alındıktan sonra, yükümlülükler uymama tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasındaki süreyi geçmemek koşuluyla ihlalin niteliğine göre⁴⁸ infaz hakimince takdir edilecek bir sürenin, infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilecektir.

Denetim süresinde işlenen kasıtlı suçtan hapis cezasına mahkûmiyet halinde koşullu salıverilme kararının geri alınması, koşullu salıverilen tüm hükümlüler açısından geçerlidir. Ancak, koşullu salıverilen bütün hükümlülere denetimli serbestlik tedbiri uygulanması ve bu kapsamda yükümlülük yüklenmesi söz konusu değildir. İnfaz hâkimi, koşullu salıverilen hükümlünün kişiliğini ve topluma

⁴⁸ Bu fıkra "ihlalin niteliğine göre" ibaresi 7242 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle eklenmiştir.

uyumdaki başarısını göz önünde bulundurarak; denetim süresinin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan veya herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine karar verebileceği gibi, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını veya belirlenen yükümlülükleri denetim süresi içinde kaldırabilir⁴⁹.

Bu koşullu salıverilme kararının geri alınmasının nedeni, toplumsal hayata uyumlarıyla bağlantılı olarak, sadece kendisine yükümlülük yüklenen hükümlüler açısından geçerli olduğundan, yukarıdaki başlık⁵⁰ altında yaptığımız -başta eşitlik ilkesine aykırılık olmak üzere-eleştiri ve önerilerin önemli bir kısmı bu başlık açısından geçerli değildir.

Denetim süresinde kendisine yükümlülük yüklenen hükümlü, bu yükümlülüklerle infaz hakiminin uyarısına rağmen uymamakta ısrar ederse, koşullu salıverilme kararı geri alınacak ve ihlalin ağırlığına göre infaz hakimince takdir edilecek bir süreyle hükümlü yeniden infaz kurumuna konulacaktır. Hükümlünün, yüklenen yükümlülüklerle uymama tarihi ile hak ederek tahliye tarihi arasındaki süre kadar infaz kurumunda kalmasında hukuki bir problem yoktur. Ancak, infaz hakimince takdir edilecek süre bundan kısa ise; ihlal tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasında örneğin 6 yıllık bir süre var iken, infaz hâkimi koşullu salıverilme kararını geri aldıktan sonra ihlalin ağırlığına göre hükümlünün 2 yıl süreyle infaz kurumuna konulmasına karar verdiğinde, hükümlü bu 2 yılın ardından tahliye edilecektir. Bu durumda, yani henüz hak ederek salıverilme tarihi gelmeden (*örnekteki gibi hak ederek salıverilme tarihine 4 yıl varken*) hükümlünün cezasının infazı bitmiş mi olacaktır? Koşullu salıverme, cezanın süresinin değişmesi/kısalması anlamına gelmediğine göre, bunu söylemek hukuken mümkün değildir. Hükümlünün ilk hükümden kalan 4 yıl hapis cezasını tahliye edildikten sonra tekrar koşullu salıverilerek geçireceği ileri sürülebilirse de, 5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasında yer alan *"Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme*

⁴⁹ 5275 sayılı CGTİHK m. 107/10.

⁵⁰ "A. Hükümlünün Hapis Cezası Gerektiren Kasıtlı Bir Suç İşlemesi Durumunda"

kararı verilmez.” şeklindeki düzenleme nedeniyle, hükümlü hakkında yeniden koşullu salıverilme kararı da verilemeyecektir.

Koşullu salıverilen hükümlünün -her hükümlüye yükümlülük yüklenmeyen infaz sistemimizde- basit bir yükümlülük ihlalinde dahi hak ederek tahliye tarihine kadar infaz kurumunda tutulması hakkaniyete aykırı görünmektedir. Ancak, özellikle süreli hapis cezaları açısından koşullu salıverilmenin mahkeme hükmündeki cezayı kısaltan veya değiştiren bir kurum olmadığı gözden uzak tutulmamalıdır. Bu nedenle, yükümlülük ihlalinde koşullu salıverilme kararı geri alınıp infaz hakimince takdir edilecek süre kadar infaz kurumuna konulan hükümlünün hak ederek salıverilme tarihine kadar olan ceza süresi dolmuyor ise, hak ederek salıverilme tarihine kadar yeniden koşullu salıverilmesine imkan tanıyan bir yasal düzenleme yapılmasının koşullu salıverilme kurumunun bünyesine daha uygun olacağı ve hükümlünün infazının hangi tarihte tamamlanacağı, bu kapsamda yasaklanmış haklarını kullanmaya hangi tarihte başlayacağı hususlarında oluşabilecek tereddütlerin de engellenmiş olacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

5275 sayılı CGTİHK’nun 107. maddesinin 12. fıkrasında düzenlenen koşullu salıverilme kararının geri alınması hallerinden ilki olan; hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi halinde koşullu salıverilme kararının geri alınması için, aynı maddenin 15. fıkrasında yer alan *“Hükümlü, geri kalan süre içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilirse...”* ifadesini dikkate almak ve koşullu salıverilme kararının geri alınması için, hükümlünün işlediği sonraki suçtan hapis cezasına mahkûmiyetine ilişkin kesinleşmiş hükmün varlığını aramak gerekir. Koşullu salıverilme kararının geri alınması açısından 5275 sayılı Kanun’un 107. maddesinin 12. ve 15. fıkraları arasında var olan çelişkinin ise, hükümlü lehine olan 15. fıkradaki düzenleme doğrultusunda yapılacak bir kanun değişikliği ile giderilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Hükümlü denetim süresinde hapis cezası gerektiren kasıtlı suç işlemekle birlikte, hükmedilen kısa süreli hapis cezası, TCK'nın 50. maddesi uyarınca adli para cezasına veya tedbire çevrilmişse, uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adli para cezası veya tedbir olduğundan, koşullu salıverilme kararının geri alınmaması gerekir.

5237 sayılı TCK'nın getirdiği yeni sisteme göre erteleme bir infaz rejimi olduğundan, denetim süresinde işlediği kasıtlı suçtan verilen hapis cezası ertelenen hükümlünün koşullu salıverilme kararının geri alınmasına karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade ettiğinden, denetim süresinde işlediği kasıtlı suçtan verilen hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümlünün koşullu salıverilme kararının geri alınmayacağı kanaatindeyiz.

Denetim süresi içerisinde işlenen kasıtlı suçtan verilen hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmünün mutlaka denetim süresinde kesinleşmesi gerekmez; önemli olan hükümlünün denetim süresinde bu suçu işlemiş olmasıdır.

Denetim süresinde işlenen kasıtlı suç genel af kapsamına girmişse, hükmolunan ceza bütün neticeleri ile ortadan kalkacağından koşullu salıverilme kararının geri alınmaması gerekir; ancak, özel af bu şekilde bir hukuki sonuç doğurmadığından, denetim süresinde işlenen kasıtlı suç özel af kapsamına girse dahi koşullu salıverilme kararının geri alınması gerekir.

5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasının 7242 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki haline göre, denetim süresi içerisinde hapis cezası gerektiren kasıtlı suç işlenmesi nedeniyle, koşullu salıverilme kararının geri alınması durumunda, hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten itibaren kalan cezasının infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilmesi gerekir iken; mevcut haline göre, hükümlünün sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak

ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin ceza infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilmesi gerekecektir. Koşullu salıverilme tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasında uzun bir sürenin bulunduğu ve ikinci suçtan verilen hapis cezasının kısa süreli olduğu durumlarda, yapılan kanun değişikliği nedeniyle infazda karışıklık ve adaletsiz sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Böyle bir durumda, koşullu salıverilme kararı geri alınıp sonradan işlediği hafif suçtan verilen hapis cezasının iki katı süreyi cezaevinde geçiren hükümlü tahliye edildikten sonra (varsa) hak ederek tahliye tarihine kadar olan denetim süresinin infaz hukuku açısından akıbeti meçhuldür. Zira, 5275 sayılı CGTİHK'un 107. maddesinin 13. fıkrasında yer alan *“Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez.”* şeklindeki düzenleme nedeniyle, hükümlü hakkında yeniden koşullu salıverilme kararının verilmemesi gerekir. Bununla birlikte, hükümlünün infazının ne zaman tamamlanmış sayılacağı, cezanın infazı nedeniyle yoksun bırakılmış haklarına ne zaman kavuşacağı hususlarında da bir belirsizlik ve tereddüt ortaya çıkacaktır. Ayrıca, hükümlü mükerrirse cezasının infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması gerekecektir. Ancak, yukarıda izah edilen hususlar çerçevesinde hükümlünün cezasının hangi tarihte tamamlandığı noktasında ortaya çıkan muğlaklık nedeniyle, mükerrirlere infaz tamamlandıktan sonra uygulanacak denetimli serbestlik tedbirinin başlangıç tarihinde de tereddüt doğacaktır.

Denetim süresinde kendisine yükümlülük yüklenen hükümlü, bu yükümlülüklere infaz hakiminin uyarısına rağmen uymamakta ısrar ederse, koşullu salıverilme kararı geri alınacak ve ihlalin ağırlığına göre infaz hâkimince takdir edilecek bir süreyle hükümlü yeniden infaz kurumuna konulacaktır. Koşullu salıverilen hükümlünün basit bir yükümlülük ihlalinde dahi hak ederek tahliye tarihine kadar infaz kurumunda tutulması hakkaniyete aykırı görünmektedir. Ancak, özellikle süreli hapis cezaları açısından koşullu salıverilmenin mahkeme hükmündeki cezayı kısaltan veya değiştiren bir kurum olmadığı göz-

den uzak tutulmamalıdır. Bu nedenle, yükümlülük ihlalinde koşullu salıverilme kararı geri alınıp infaz hâkimince takdir edilecek süre kadar infaz kurumuna konulan hükümlünün hak ederek tahliye tarihine kadar olan ceza süresi dolmuyor ise, hak ederek tahliye tarihine kadar yeniden koşullu salıverilmesine imkan tanıyan bir yasal düzenleme yapılmasının koşullu salıverilme kurumunun bünyesine daha uygun olacağı ve hükümlünün infazının hangi tarihte tamamlanacağı, bu kapsamda yasaklanmış haklarını kullanmaya hangi tarihte başlayacağı hususlarında oluşabilecek tereddütlerin de engellenmiş olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, Türk Ceza Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 2019.
- AKBULUT, İlhan, “Şartla Tahliye”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LV, 1996, s. 174-182.
- AKKAŞ, Ahmet Hulusi, “Koşullu Salıverilme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1-2, 2008, s. 305-335.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 9. Baskı, İstanbul, 2016.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, İstanbul, 2016.
- ÇAKIR, Kerim, “Hapis Cezasının Koşullu Salıverilme Uygulanarak İnfazı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, 2020, s. 669-698.
- DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara, 2020.
- DEMİRBAŞ, Timur, İnfaz Hukuku, 7. Baskı, Ankara, 2020.
- GÜR, Gülberk, “Koşullu Salıverilme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof.Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C. 21, 2019, s. 1443-1489.

- KAFES, Veli, TCK Öntasarıları ve İçtihatlar Işığında Hukukumuzda Şartla Salıverme ve Uygulamada Sorunlar, 1. Baskı, Ankara, 1998.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13 Baskı, Ankara, 2020.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, 2020.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2017.
- ÖZBEK, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2020.
- ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara, 2020.
- ÖZGENÇ, İzzet/SÖZÜER, Adem/KOCA, Mahmut, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin Değerlendirilmesi”, <https://api.hacibayram.edu.tr/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/turkcemer%28tr-TR%29/i%CC%87nfazkanunu-de%C4%9Fi%C5%9Fiklik-teklifi-de%C4%9Ferlendirmesi-%282020.04.06%29.pdf>.
- ÖZTÜRK, Bahri (Editör), Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2016.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 6. Baskı, Ankara, 2017.
- YENİDÜNYA, Caner, “Yeni İnfaz Düzenlemeleri Işığında Koşullu Salıverme, Hükümlülerin Açık Cezaevine Ayrılması ve Denetimli Serbestlik”, <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/yeni-infaz-duzenlemeleri.pdf>.
- YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2017.